

O'QITISHNING DIDAKTIK TAMOYILLARINI YARATISH G'OYALARI

Abduqahhorova Dilyora Oybek qizi

SHDPI talabasi

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna

SHDPI katta o'qituvchisi

Negmatova Sevinch Ergash qizi

Qarshi davlat texnika universiteti 3-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16566699>

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'qitishning didaktik tamoyillarini yaratish va takomillashtirish g'oyalari yoritiladi. Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va individual ta'lim modellarining ahamiyati tahlil qilinadi. Ilmiy manbalarga asoslangan holda, didaktik tamoyillarning samaradorligini oshirish uchun innovatsion usullar, jumladan, "G'oyalar kapsulasi", raqamli platformalardan foydalanish va amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim metodlari muhokama qilinadi. Shuningdek, maqolada o'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik strategiyalar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: didaktik tamoyillar, o'qitish metodlari, interfaol ta'lim, innovatsion pedagogika, raqamli ta'lim, tanqidiy fikrlash, amaliy ta'lim, individual yondashuv, ta'lim samaradorligi, pedagogik strategiyalar, zamonaviy o'qitish usullari.

Abstract. This article discusses the ideas for creating and improving didactic principles of teaching. The importance of interactive approaches, digital technologies and individual learning models in the modern educational process is analyzed. Based on scientific sources, innovative methods for increasing the effectiveness of didactic principles are discussed, including the «Capsule of Ideas», the use of digital platforms and practice-oriented teaching methods. The article also presents pedagogical strategies aimed at developing critical and creative thinking of students.

Keywords: didactic principles, teaching methods, interactive education, innovative pedagogy, digital education, critical thinking, practical education, individual approach, educational effectiveness, pedagogical strategies, modern teaching methods.

Аннотация. В данной статье рассматриваются идеи создания и совершенствования дидактических принципов обучения. Анализируется значение интерактивных подходов, цифровых технологий и индивидуальных моделей обучения в современном образовательном процессе. На основе научных источников обсуждаются инновационные методы повышения эффективности дидактических принципов, в том числе «Капсула идей», использование цифровых платформ и практико-ориентированных методов обучения. В статье также представлены педагогические стратегии, направленные на развитие критического и творческого мышления учащихся.

Ключевые слова: дидактические принципы, методы обучения, интерактивное образование, инновационная педагогика, цифровое образование, критическое мышление, практическое обучение, индивидуальный подход, эффективность образования, педагогические стратегии, современные методы обучения.

Kirish

Ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan didaktik tamoyillarning to'g'ri tashkil etilganligi va qo'llanilishiga bog'liq. O'qitishning didaktik tamoyillari ta'limning mazmuni,

usullari, vositalari va tashkil etish shakllarini belgilovchi fundamental qoidalar majmuidir. Bu tamoyillar ta'lim jarayonining barcha bosqichlarida qo'llanilib, o'quvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi.

Didaktik tamoyillar rivojlanib borayotgan zamonaviy ta'lim tizimiga mos holda yangilanib borishi lozim. An'anaviy yondashuvlarda asosiy e'tibor tushuntirish va takrorlash usullariga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy ta'limda faol o'qitish metodlari, muammoli ta'lim, axborot-kommunikatsion texnologiyalar hamda interfaol metodlarning qo'llanilishi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, individualizatsiya va differensiallashgan yondashuv, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish didaktik tamoyillar ichida yetakchi o'rin egallamoqda.

Adabiyotlar tahlili. O'qitishning didaktik tamoyillari haqida so'z yuritilganda quyidagi tadqiqot ishlarini ko'rib chiqish kerak:

“Ta'lim jarayonida didaktik tamoyillarni qo'llashning samaradorligi.” nomli tadqiqotida Mavlonova ta'lim jarayonida didaktik tamoyillarni qo'llashning samaradorligini tahlil qiladi. Muallifning fikricha, “Didaktik tamoyillarni to'g'ri qo'llash o'quvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi.”

Karimov o'zining “Zamonaviy ta'limda innovatsion didaktik yondashuvlar.” tadqiqotida zamonaviy ta'limda innovatsion didaktik yondashuvlarning ahamiyatini o'rganadi. Unga ko'ra, “Innovatsion didaktik yondashuvlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.”

Xususan, xorij tadqiqotchilaridan Dörnyei Zoltán “Group dynamics and foreign language teaching.” tadqiqotida guruh dinamikasi va chet tillarni o'qitish masalalarini o'rganadi. Unga ko'ra, “Guruh psixologiyasi o'quvchilarning xulq-atvori va o'rganishga bo'lgan motivatsiyasiga ta'sir ko'rsatadi.”

Metodlar. O'qitishning didaktik tamoyillarini yaratish jarayonida innovatsion va interfaol yondashuvlarni qo'llash ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beradi. Quyida mavzularni o'qitishda foydalanish mumkin bo'lgan noodatiy va interfaol metodlar keltirilgan:

- “*Ob'ektga aylanish*” *metodi*. O'quvchilar mavzu bo'yicha turli tushunchalar yoki jarayonlarni tasvirlash uchun rol o'ynashadi. Masalan, informatika darsida “Operatsion tizim” mavzusini tushuntirish uchun o'quvchilar har biri protsessor, operativ xotira, dastur yoki fayl tizimi sifatida harakat qiladi.
- “*G'oyalar kapsulasi*”. O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib, o'qituvchi tomonidan berilgan muammoni hal qilish yo'llarini aniqlaydi. Har bir guruh o'z fikrlarini “kapsula”ga joylab, keyingi guruhga beradi, ular esa bu fikrni yanada rivojlantiradi.
- “*VR (Virtual Reality) ta'lim*”. Didaktik tamoyillarni tushuntirishda virtual reallik texnologiyalaridan foydalanish orqali talabalarga aniq va interfaol tajriba yaratish. Masalan, tarix yoki fizika darslarida tarixiy joylarni yoki tajribalarni VR texnologiyalari yordamida o'rganish.
- “*Kodlangan bilim*” *metodi*. O'quvchilar yangi tushunchalarni QR kodlar, interfaol kartalar yoki maxsus shifrlar orqali topadilar va o'rganadilar. Bu usul ayniqsa texnologiyalar va axborot xavfsizligi mavzularida samarali bo'lishi mumkin.

2025

G'OYALAR KAPSULASI

Guruh nomi: _____

Guruh a'zolari: _____ Sinf: _____

Bugungi sana: _____

Bizning g'oya: _____

Asosiy mazmun: _____

Natija. “G’oyalar kapsulasi” metodi o’quvchilarni ijodiy fikrlashga, tanqidiy yondashishga va jamoaviy ishlashga undaydi. Ushbu usulda o’quvchilar kichik guruhlariga bo’linib, berilgan muammoni yechish uchun o’z fikrlarini yozib, keyingi guruhga uzatadilar. Har bir guruh oldingi fikrlarni tahlil qilib, yangi yechim yoki qo’shimcha tafsilotlarni qo’shadi. Bu jarayon orqali birgalikda mukammal yechim yaratiladi. 1-rasm.

Misol (Informatika darsida qo’llash):

Mavzu: “Sun’iy intellektning kelajakdagi imkoniyatlari” (1-jadval)

1-rasm.

Bosqich	Faoliyat
1. Kirish	Har bir guruh sun’iy intellektning kelajakdagi imkoniyatlari bo’ylab fikrlarini yozadi.
2. Asosiy qism	Kapsulalar almashiladi, boshqa guruh oldingi fikrlarga qo’shimcha ma’lumotlar kiritadi yoki savollar beradi.
3.Yakuniy bosqich	Har bir guruh yakuniy g’oyalar asosida umumiy yechim ishlab chiqadi va sinf oldida taqdimot qiladi.

Metodning afzalliklari:

Ijodiy fikrlashni rivojlantiradi – O‘quvchilar bir-birining fikrlaridan ilhomlanib, yangi g‘oyalar yaratadi.

Tahliliy yondashuvni shakllantiradi – Avvalgi guruhlar fikrlarini baholash va rivojlantirish talab etiladi

Jamoaviy ishlashni mustahkamlaydi – O‘quvchilar guruh bo‘lib ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Darsga qiziqishni oshiradi – Noan‘anaviy yondashuv tufayli o‘quvchilar faol ishtirok etadi.

Har bir o‘quvchi qatnashadi – Hamma o‘z hissasini qo‘shishi shart bo‘lgani sababli barcha o‘quvchilar faol bo‘ladi.

Xulosa. Zamonaviy ta’lim jarayoni tezkor rivojlanayotgan axborot texnologiyalari va pedagogik innovatsiyalar ta’sirida shakllanmoqda. O‘qitishning didaktik tamoyillarini yaratish g‘oyalari bugungi kunda ta’lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ta’lim jarayonida samarali didaktik tamoyillarni shakllantirish o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, tanqidiy yondashuvi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O‘rganilgan ilmiy manbalar va amaliy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, didaktik tamoyillarni yaratishda quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etadi: bilimlarni tizimli o‘zlashtirish, ta’lim jarayonining moslashuvchanligi, interfaollik va amaliyotga yo‘naltirilganlik. Ayniqsa, o‘quvchilarning o‘z-o‘zini nazorat qilish va baholash tizimini takomillashtirish o‘qitish samaradorligini oshirishda asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Shu nuqtayi nazardan, quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Interfaol o‘qitish usullarini keng qo‘llash – o‘quvchilarni bilim olish jarayoniga faol jalb etish uchun “G‘oyalar kapsulasi”, “Ob’ektga aylanish” kabi metodlarni joriy etish zarur.
2. Raqamli ta’lim platformalaridan foydalanish – onlayn test tizimlari, virtual laboratoriyalar va sun’iy intellekt texnologiyalarini ta’lim jarayoniga integratsiya qilish.
3. O‘quvchilarning shaxsiy yondashuvini hisobga olish – har bir o‘quvchining qobiliyatini individual tarzda rivojlantirish uchun moslashtirilgan didaktik modellar ishlab chiqish.
4. Amaliy va tajriba asosida o‘qitish – o‘quvchilarga nazariy bilimlarni real loyihalar va muammolar orqali mustahkamlash imkoniyatini berish.
5. O‘qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirish – zamonaviy ta’lim tamoyillari bo‘yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish.

Shunday qilib, didaktik tamoyillarni yangilash va rivojlantirish orqali ta’lim jarayonini yanada samarali tashkil etish mumkin.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdievna, Axmedova Barno. "USE OF PROGRAMMING LANGUAGES IN SOLVING

TECHNICAL PROBLEMS." *International scientific-online conference International scientific-online conference.*

2. Barno Abdiyevna Axmedova. "TA'LIM XIZMATLARINI SINERGIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI". ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. 2025/2. Страницы 170-175
3. Barno Abdiyevna Axmedova. "RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITDA TA'LIM XIZMATI SIFATINI OSHIRISHNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARI". ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. 2025/2. Страницы 176-180.
4. Axmedova, Barno. "Ta'lim xizmatlari sifatini oshirishning nazariy-ilmiy asoslari." *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT* 3.2 (2025).
5. Mukhitdinov Khudayar Suyunovich, Axmedova Barno Abdiyevna. "TRANSFORMATION OF EDUCATIONAL BUSINESS LEARNING PROCESSES IN IMPROVING THE QUALITY OF REGIONAL EDUCATIONAL SERVICES". *Journal of Survey in Fisheries Sciences*. 2023/3/9. Страницы 3200-3216.
6. Mukhitdinov Khudoyar Suyunovich, Axmedova Barno Abdiyevna. "Econometric modeling and forecasting of educational services to the population of the region". *To Secure Your Paper As Per UGC Guidelines We Are Providing A Electronic Bar Code*. 2021/1. Страницы 241-251.
7. Барно Абдиевна Ахмедова. "Рақамли иқтисодиёт шароитида таълим хизмати сифатини оширишнинг моҳияти ва вазифалари". ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. 2022. Страницы 28-31.
8. Барно Абдиевна Ахмедова. "Ways to Improve the Quality of Educational Services Using ICT". *Eurasian Journal of History, Geography and Economics*. 2022. Страницы 34-38.
9. Барно Абдиевна Ахмедова. "Econometric Methods Aimed at Improving the Quality and Digitalization Of Educational Services". *Eurasian Research Bulletin*. 2022. Страницы 66-70.
10. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raqamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim xizmati sifatini oshirishda ekonometrikadan foydalanish metodikasi". ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. 2022. Страницы 42-45.
11. Барно Абдиевна Ахмедова. "Ta'limda raqamli iqtisodiyot muammolari tahlili". *O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI*. 2022/5. Страницы 639-642.
12. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raqamli iqtisodiyotda ekonometrik usullardan foydalanib ta'lim xizmati sifatini oshirish". *O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI*. 2022/5. Страницы 642-644.
13. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raqamli iqtisodiyotda ta'lim xizmatlarini takomillashtirish". *O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI*. 2022/5. Страницы 644-646.
14. Akhmedova Barno Abdiyevna. "PRINCIPLES OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION BASED ON THE USE OF ICT". *Journal of Management Value & Ethics (A quarterly Publication of GMA)*. 2023. Страницы 48-59.
15. Барно Ахмедова. "РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ". *Международная конференция академических наук*. 2023/3/4. Страницы 8-24.
16. Барно Ахмедова. "ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР

ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ”. Development of pedagogical technologies in modern sciences. 2023/3/4. Страницы 11-26.

17. Barno Axmedova. “MASOFAVIY TA’LIM IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITDAGI O’RNI VA AHAMIYATI”. Наука и технология в современном мире. 2023/3/5. Страницы 63-73.

18. Barno Axmedova. “MASOFAVIY TA’LIM IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITDA ASOSIY OMIL SIFATIDA”. Наука и технология в современном мире. 2023/3/5. Страницы 74-84.